

Kaupunginhallitus 18.5.2015 § 190

Kaupunginvaltuusto 15.6.2015 § 56

Rovaniemen kaupunki

Riskienhallintapolitiikka

Sisällysluettelo:

1. Johdanto
2. Riskienhallinnan tarkoitus ja tavoitteet
3. Riskienhallintapolitiikan soveltamisala ja sisältö
4. Riskienhallinnan organisointi ja vastuut
5. Riskien tunnistaminen, arviointi, hallinta ja seuranta
6. Hyväksyttävien riskien määrittely
7. Kaupungin vahinkorahasto
8. Riskien vakuuttaminen
9. Riskienhallinnan raportointi ja arviointi
10. Riskienhallintapolitiikan hyväksyminen ja voimaantulo

1. Johdanto

Rovaniemen kaupungin riskienhallinta järjestetään kaupunkikonsernin palvelutuotannon turvaamisen, hyvän hallinnon ja yleisen turvallisuuden perustaksi. Kaupungin arvot ja tavoitteet sekä kuntalaisten hyvinvointi ohjaavat riskienhallintaa. Riskienhallinnalla varmistetaan, että toiminta jatkuu keskeytyksittä ja häiriöttä laadukkaasti ja kustannustehokkaasti.

Kokonaisvaltainen riskienhallinta on osa toiminnan yleistä johtamis- ja hallintajärjestelmää. Se toteutuu kuntakonsernin johtamis-, suunnittelu- ja ohjauskäytännöissä. Suunnittelu ja ohjaus perustuvat oikeaan ja luotettavaan toimintaan ja taloutta koskevaan tietoon sekä ajantasaiseen ja luotettavaan raportointiin.

Riskillä tarkoitetaan haitallista tapahtumaa, joka voi toteutuessaan vaarantaa kaupungin tai konserniyhteisön palvelutuotannon, tavoitteiden saavuttamisen tai uudistuksen toteutumisen. Riski voi myös aiheuttaa vahinkoa, menetyksiä tai resurssien tuhlausta sekä vaikuttaa negatiivisesti imagoon, kuntalaisiin, asiakkaisiin, henkilöstöön tai muihin sidosryhmiin. Riski sisältyy myös mahdollisuuden menettämiseen että mahdollisuuden käyttämättä jättämiseen. Riskin yhtenä tunnusmerkkinä on sattumanvaraisuus, jolloin on ennalta tietämätöntä, toteutuuko riski ja kuinka suurena se toteutuu.

Tässä asiakirjassa on määritelty Rovaniemen kaupungin tahtotila riskienhallinnan tavoitteista ja periaatteista. Riskienhallintapolitiikka muodostaa yhdessä muiden kaupungin toimintaohjeiden kanssa kokonaisuuden riskien hallitsemiseksi. Riskienhallintaa tukevia ohjelmia ja suunnitelmia ovat mm. riskienhallinnan yleishoje, valmiussuunnitelmat, työsuojelun toimintaohjelma, vaarojen ja haittojen arvioinnit, pelastussuunnitelmat, turvallisuussuunnitelma, riskiauditoinnit, kartoitukset, -arviot, analyysit, vakuutusmaksu- ja korvaustilastot ja vakuutusasiakirjat.

2. Riskienhallinnan tarkoitus ja tavoitteet

Rovaniemen kaupungin riskienhallinnan tarkoituksena on tukea kaupunkia ja sen konserniyhteisöä perustehtävien laadukasta tuottamisessa, strategian ja asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa sekä kuntalaisten, henkilöstön, matkailijoiden ja omaisuuden turvaamisessa erilaisilta riskeiltä.

Riskienhallinnan onnistuminen on taloudellisuuteen, yleiseen turvallisuuteen, tehokkuuteen ja kaupungin imagoon liittyvä menestystekijä. Riskienhallinta on osa johtamista ja turvallisuutta. Rovaniemen kaupungin omilla toimenpiteillä vähennetään tai poistetaan riskejä tai hyödynnetään myönteisiä menestystekijöitä. Tavoitteena on taloudellinen optimointi ja mahdollisten riskien toteutuessa vahinkojen minimointi. Riskinotto tulee perustua ennalta määriteltyihin riskiarvioihin.

Riskienhallinnan tavoitteena on ennaltaehkäistä, välttää ja suojautua kaupunkikonsernin palvelutuotantoon, johtamiseen ja päätöksentekoon kohdistuvilta negatiivisilta riskeiltä. Riskienhallinta on olennainen osa Rovaniemen kaupunkikonsernin johtamista sekä työtä kaupungin toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi. Riskienhallinnalla tähdätään riskeiltä suojautumiseen ennalta ehkäisevin toimenpitein, selkeiden vastuiden ja valtuuksien määrittämisellä ja oikein kohdistetuilla resursseilla sekä vahvuuksien ja mahdollisuuksien hyödyntämiseen.

Riskienhallinnan tulee varmistaa myös tehokkaisesti korjaaviin toimenpiteisiin ryhtymisen ja nopean toipumisen vahingon sattuessa.

3. Riskienhallintapolitiikan soveltamisala ja sisältö

Kaupunginvaltuuston hyväksymää riskienhallintapolitiikkaa sovelletaan Rovaniemen kaupunkikonsernissa, sen kaikilla tasoilla ja kaikessa toiminnassa. Kaupungin palvelutuotannon ulkopuolisilta toimijoilta vaaditaan samaa riskienhallintatasoa kuin oman konserninkin osalta. Kaupunginhallitus, lautakunnat ja liikelaitosten johtokunta valvovat riskienhallinnan järjestämistä ja toimivuutta. Konserniyhtiöiden hallitukset vastaavat riskienhallinnan järjestämisen asianmukaisuudesta.

Kaupunginhallitus hyväksyy erillisen riskienhallinnan yleisohjeen, jossa määritellään yksityiskohtaisemmin riskienhallinnan organisointi, tehtävät, käsitteet, liittymisen muihin toimintoihin ja toimintaohjeet lautakuntien, liikelaitoksen johtokunnan ja osakeyhtiöiden hallitusten sekä hallinto-organisaation riskienhallintasuunnitelmien laatimiseen.

Kaupungin strategian ja sen toteuttamista tukevan riskienhallintapolitiikan toteuttaminen on ensisijaisesti kaupunginjohtajan, muiden johtavien viranhaltijoiden ja esimiesten vastuulla. Lautakunnat, johtokunta, osakeyhtiöt ja hallinto-organisaatio laativat vuosittaiset riskienhallintasuunnitelmat, jossa määritellään keskeisimmät riskit, toimenpiteet riskien poistamiseksi tai vähentämiseksi, vastuut sekä seuranta.

4. Riskienhallinnan organisointi ja vastuut

Kaupunginvaltuusto

Kaupunginvaltuusto hyväksyy ja päivittää valtuustokausittain kaupunginhallituksen valmisteleman riskienhallintapolitiikan ja päättää kaupungin hallinto- ja johtosäännön mukaisista riskienhallinnan vastuista. Valtuusto ottaa riskinäkökulman huomioon asettaessaan strategiset sekä toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet sekä tehdessään päätöksiä ja priorisoidessaan resursseja. Päätöksenteossa otetaan huomioon päätösten vaikutukset ja eri aikajänteen riskit.

Kaupunginhallitus

Kaupunginhallitus valmistelee riskienhallintapolitiikan ja hyväksyy riskienhallinnan yleisohjeen. Kaupunginhallitus käsittelee ja hyväksyy vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä esitettävän koko konsernia koskevan riskienhallintaraportin. Kaupunginhallitus hyväksyy hallinto-organisaation riskienhallintasuunnitelman. Kaupunginhallitus ohjaa riskienhallintapolitiikan toimeenpanoa ja valvoo sen riittävyttä ja tehokkuutta. Valvontatyössään hallitus voi käyttää apunaan riskienhallintaryhmää, johtavia viranhaltijoita ja tarvittaessa muita asiantuntijoita.

Lautakunnat, johtokunta ja osakeyhtiöiden hallitukset

Palvelualueet vastaavat riskienhallinnan politiikan toimeenpanon seurannasta ja valvonnasta. Niiden tehtävät keskittyvät palvelutuotannon järjestämiseen ja kehittämiseen siten, että palvelut edistävät kuntalaisten hyvinvointia ja kestävästä kehitystä sekä ovat taloudellisesti hyvin järjestettyjä. Lautakunnat, johtokunta ja osakeyhtiöiden hallitukset hyväksyvät toimialakohtaiset riskienhallintasuunnitelmat ja käsittelevät vuosittaiset toimialojen riskienhallintaraportit.

Kaupungin henkilöstö, riskienhallintaryhmä ja konserniyhteisön hallitus sekä toimitusjohtaja

Kaupungin henkilöstön, riskienhallintaryhmän ja konserniyhteisön hallitusten sekä toimitusjohtajien vastuut määritellään riskienhallinnan yleisohjeessa.

5. Riskien tunnistaminen, arviointi, hallinta ja seuranta

Riskit luokitellaan neljään pääryhmään, jotka ovat strategiset, toiminnalliset, taloudelliset ja vahinkoriskit. Kaikkiin näihin luokkiin voi kuulua sisäisiä tai ulkoisia riskejä.

- Strategiset riskit estävät organisaatiota saavuttamasta strategisia tavoitteitaan. Ne liittyvät usein ulkoisiin tapahtumiin ja muutoksiin, jotka voivat vaarantaa esim. tulostavoitteet ja koskevat esimerkiksi kysyntää, lainsäädäntöä tai maineenhallintaa.
- Toiminnalliset riskit ovat seurausta organisaation päivittäisistä tehtävistä. Ne aiheutuvat riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä tai ulkoisista tekijöistä.
- Taloudelliset riskit liittyvät sisäisiin tai ulkoisiin taloudellisiin ja rahoituksellisiin sopimuksiin, sitoumuksiin ja takausvastuihin.

- Vahinkoriskit aiheuttavat odottamattomista ja äkillistä usein vakuuttamiskelpoisista tapahtumista, joista voi seurata onnettomuus, rikkoutuminen tai vahingonkorvausvelvollisuus.

Palvelualueet, liikelaitokset ja osakeyhtiöt tunnistavat, arvioivat ja priorisoivat vuosittain toimialan keskeisimmät riskit. Riskit arvioidaan todennäköisyyden ja seurausten vakavuuden pohjalta. Tunnistetut riskit jaetaan kriittisiin, merkittäviin, kohtalaisiin ja vähäisiin riskeihin.

Riskin välttäminen on riskinhallinnan lähtökohta. Riskin poistaminen kokonaan ei yleensä ole mahdollista. Riskien pienentämisellä pienennetään vahinkotapahtuman todennäköisyyttä ja/tai seurauksia. Riskejä voidaan siirtää esimerkiksi sopimuksilla toisen osapuolen kannettavaksi. Tämä tulee huomioida esim. ostopalveluita kilpailutettaessa ja tarjouspyyntövaiheessa. Palvelusopimuksia laadittaessa on huomioitava, että riskin siirtäminen sopimuksella ei välttämättä vapauta kaupunkia joutumasta korvausvaatimusten kohteeksi. Varautumalla riskien seuraamuksiin toiminnallisesti varmistetaan toiminnan jatkuvuus niissä tilanteissa, joissa riski mahdollisesti toteutuu.

Riskien rahoituskeinoja ovat omalle vastuulle jättäminen (yksikkö ja/tai vahinkorahasto) ja riskien siirtäminen vakuutus sopimuksin vakuutusyhtiölle. Riskin jättäminen omalle vastuulle edellyttää hyväksyttävän riskitason määrittelyä. Riskienhallintasuunnitelmassa esitetään tunnistettujen merkittävien riskien seurausten ja todennäköisyyden pohjalta niiden hallinta- ja rahoituskeinot.

Palvelualueiden, liikelaitosten ja osakeyhtiöiden esimiehet vastaavat siitä, että toimintatavoissa otetaan huomioon edellä mainitut riskienhallintakeinot. Merkittävät toteutuneet riskit ja lähellä piti – tilanteet on analysoitava ja raportoitava. Merkittävät toteutuneet riskit raportoidaan kaupungin turvallisuuspäällikölle ja läheltä piti tilanteet kaupungin työhyvinvointipäällikölle.

Valtuustokausittain tai tarvittaessa kaupungin riskienhallintajärjestelmä auditoidaan ulkopuolisen riippumattoman tahon toimesta.

6. Hyväksyttävien riskien määrittely

Riskejä arvioitaessa riskin seurausten vakavuus ei saa aiheuttaa merkittävää vaaraa toiminnan onnistumiselle ja jatkuvuudelle lyhyellä tai pitkällä aikavälillä.

Riskit, joita ei hyväksytä

- eri lakien vastaista toimintaa tai toimintatapoja
- henkilöriskien osalta kaupungin henkilöstön tai asiakkaan vakavan terveyden vaarantuminen, loukkaantuminen tai kuoleman riski.
- tilojen, kuljetusvälineiden, koneiden ja laitteiden vakavia terveellisyys-, turvallisuus ja vahinkoriskejä
- väkivalta- ja vaaratilanteisiin liittyviä riskejä
- taloudellinen menetys joka vaikuttaa merkittävästi kaupungin vakavaraisuuteen
- maineen tai imagon menetys joka aiheuttaa merkittävän luottamuksen tai toimintakyvyn heikentymisen

7. Kaupungin vahinkorahasto

Rovaniemen kaupunginvaltuusto on 14.2.2011 perustanut erillisen vahinkorahaston erilaisten vahinkojen ja riskien varalta. Rahaston tarkoituksena on kattaa kaupungin takausvastuun perusteella maksettavat suoritukset ja kaupungin omaisuutta tai kaupungin vastuulla olevaa omaisuutta kohdanneet vahingot siltä osin kuin kaupungin vakuutukset tai vahinkokohtainen omavastuu ei niitä kata. Rahaston peruspääoma on

kaksi miljoonaa (2.000.000) euroa. Rahastolle on määritelty erilliset säännöt, jossa on määrätty käyttötarkoituksen lisäksi mm. peruspääoma, rahaston kartuttaminen, rahaston käyttäminen ja rahaston hoitovastuu. Rahaston avulla on kaupungin vakuuttamisen riskitasoa mahdollista tarkistaa.

8. Riskien vakuuttaminen

Täydellinen suojautuminen vahinkojen varalta ei ole mahdollista. Monien riskien osalta vahinkojen taloudellisia seurauksia on mahdollista jakaa vakuuttamalla. Kaikkia riskejä ei ole mahdollista tai muutoin ei ole perusteltua vakuuttaa. Lainsäädännön tai sopimusten edellyttämät pakolliset vakuutukset tulee ylläpitää ja kilpailuttaa määräajoin. Vakuuttamisella on turvattava, että kaupungin vahinkoriski ei ylitä siedettävää riskitasoa. Kaupungin vakuuttamisohjelma tulee päivittää vuosittain.

9. Riskienhallinnan raportointi ja arviointi

Kaupunginhallitus seuraa ja arvioi riskienhallinnan järjestämisen asianmukaisuutta ja riittävyttä. Riskienhallinnan toimivuudesta ja tehokkuudesta raportoidaan osana tilinpäätösraportointia.

Riskienhallin järjestämisestä ja toimivuudesta raportoidaan kaupunginhallitukselle ja lautakunnille, johtokunnalle ja osakeyhtiöiden hallituksille säännöllisesti. Raportointi on osa normaalia raportointia sisältäen toiminta ja taloussuunnitelman sekä talousarvion lisäksi strategian toteutumisen. Raportoinnissa on myös esitettävä tavoitteiden saavuttaminen, tunnistetut olennaiset riskit ja niiden hallinta. Riskienhallintaraportit eivät ole julkisia.

10. Riskienhallintapolitiikan hyväksyminen ja voimaantulo

Kaupunginvaltuusto hyväksyy Rovaniemen kaupunkikonsernin riskienhallintapolitiikan ja siihen tehtävät muutokset. Riskienhallintapolitiikka päivitetään valtuustokausittain.